

Preventie in de verbinding van scholen met gemeentelijke voorzieningen voor jeugd

Onderwijs en gemeenten hebben elkaar nodig om hun maatschappelijke opdracht goed uit te kunnen voeren. Zeker op het gebied van preventie kunnen ze niet zonder elkaar. Ze doen al veel aan preventie, maar maken vaak nog hun eigen beleid en plannen. Dat kan samen beter! Onderwijs is ook de plaats waar alle jeugdigen én veel ouders bereikt kunnen worden. Een gezamenlijke taal en gezamenlijk formuleren van ambities en activiteiten rond preventie helpen daarbij. In dit blad worden daarvoor hulpmiddelen en aanzetten voor een invulling geboden.

Maatschappelijke opdracht

In passend onderwijs en het gemeentelijke jeugdbeleid wordt gezocht naar een verschuiving van (specialistisch) onderwijs en/of hulpverlening naar een meer preventieve aanpak. Dit is een onderdeel van de transformatie, die beoogd is met de stelselwijzigingen in onderwijs en jeugdhulp. Dat raakt aan de maatschappelijke opdracht van het onderwijs en gemeenten. Die opdracht reikt verder dan 'goed onderwijs bieden'. Ook de thuissituatie, ontwikkelingsproblemen, zorgvraagstukken, gezondheidsissues en de ontwikkelingen in de wijk, dorp of stad waar de leerlingen opgroeien horen daarbij. Gemeenten moeten voorzien in een dekkend aanbod aan preventie, hulp en ondersteuning voor jeugdigen en hun ouders / gezinnen. Dit kan alleen door samenwerking tussen bestuur, burgers en het maatschappelijk middenveld gerealiseerd worden.

De strategie- en beleidsvorming van gemeenten en scholen is veelal een intern proces. Het speelt zich af op het niveau van het management, directie en bestuur. Samenwerkingspartners, de uitvoerende professionals én de doelgroep worden vaak maar beperkt betrokken. Daardoor ontbreekt samenhang in het beleid en praktijk. Vervolgens ontstaat er een aanbod dat niet optimaal wordt benut vanwege onoverzichtelijkheid en overlap. Ook is er sprake van te hoge kosten door niet efficiënt aansluiten van voorzieningen op elkaar. De samenwerken tussen scholen, gemeenten en andere partners is cruciaal voor het ontwikkelen van een doelmatig preventieaanbod.

Om gemeenten te ondersteunen heeft het Nederlands Jeugdinstituut het Kwaliteitskompas ontwikkeld. Het ondersteunt een gezamenlijk resultaatgericht kwaliteitsproces, met partners en

betrokkenen. Belangrijk onderdeel ervan is het gezamenlijk formuleren van ambities en resultaten, ook samen met het onderwijs.

Bekijk [hier](#) het Kwaliteitskompas.

Preventie in en om het onderwijs

De belangrijkste bijdragen van het onderwijs en gemeenten/jeugdhulp aan preventie liggen op de volgende gebieden:

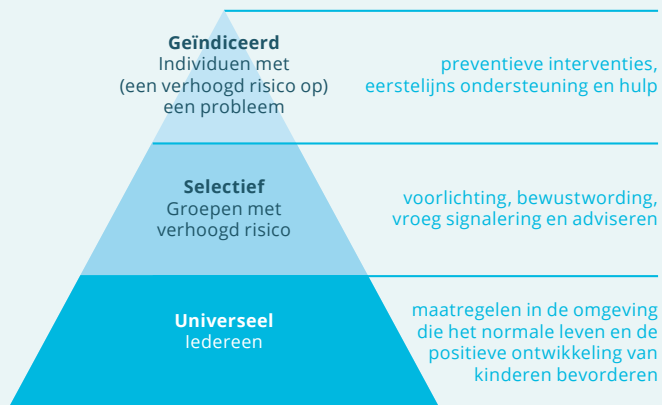
- Veilige en normaliserende omgeving, met een positief pedagogisch klimaat thuis, op school en in de vrije tijd
- Ondersteunende preventieve programma's op alle niveaus van preventie
- Vroegtijdig signaleren van belemmeringen in de ontwikkeling van jeugdigen
- Drempel verlagen voor ouders en jongeren voor het vragen om en accepteren van hulp
- Heldere ondersteuningsstructuur om problemen snel en effectief aan te pakken, in samenwerking met jeugdhulppartners, gericht op tijdig en snel inzetten van de meest passende onderwijsondersteuning en/of de meest passende hulp (licht of gespecialiseerd)

Het gaat om preventieve activiteiten die plaatsvinden in en om de school, al dan niet in samenwerking met welzijns- en jeugdhulppartners, jeugdgezondheidszorg, leerplicht, etc. Of activiteiten in de wijk waar de school naartoe kan leiden of aan kan bijdragen.

De Preventiematrix voor de verbinding tussen onderwijs en gemeente

Voor een goed en samenhangend preventief aanbod is het van belang dat gemeenten en onderwijs elkaar als vanzelfsprekende partners zien. Ze moeten weten wat ze zelf en wat anderen al doen aan preventie. En het aanbod baseren op gezamenlijk geformuleerde visie en ambities. Het Kwaliteitskompas helpt daarbij. De Preventiematrix is daar onderdeel van. Dit is een hulpmiddel om inzicht, overzicht en samenhang te krijgen in het preventieve jeugdaanbod dat aansluit op de gezamenlijk geformuleerde ambities. Het helpt ook bij de concretisering van de afspraken die in het OOGO¹ gemaakt worden.

¹ OOGO; op overeenstemming gericht overleg tussen gemeente(n) en samenwerkingsverbanden passend onderwijs

Preventie-pyramide

De Preventiematrix richt zich op het bevorderen van het normale leven, het versterken van beschermende maatregelen en het snel en effectief aanpakken van belemmerende of risicovolle factoren. De matrix maakt wensen, behoeften en speerpunten zichtbaar aan de hand van vier stappen.

Om het gesprek tussen professionals vanuit gemeente en onderwijs te ondersteunen hebben we een voorbeeld gemaakt van een matrix. Deze is specifiek gericht op preventie in de verbinding van onderwijs, gemeentelijke voorzieningen voor jeugd en informele zorg.

Vier stappen voor het bepalen van de gezamenlijke ambities en resultaten op het gebied van preventie tussen gemeente en onderwijs:

1. Bepaal samen (gemeenten, onderwijs, professionals, jeugdigen, ouders) de top 12 van gewenste situaties en de meest voorkomende problemen. Benut hierbij desgewenst de [Top tien van beschermende factoren](#).
2. Inventariseer wat er allemaal al is in de verschillende sectoren op het gebied van preventie op de drie niveaus van de preventie-piramide.
3. Stel de gezamenlijke ambitie en aanpak vast: Wat willen we bereiken? Welke opbrengsten beogen we? Wat is daarvoor nodig? Wie doet wat?
4. Maak afspraken over de regie: Wat is nodig om het overzicht te bewaren? Hoe kunnen de kwaliteit en de effectiviteit (outcome) van voorzieningen gemeten en gevolgd worden? Wat zijn ieders taken daarin? Hoe communiceren we?

Voorbeeld van een Preventiematrix

De Preventiematrix bestaat uit velden die passen bij de preventieve taken van het onderwijs en de samenwerking van scholen met lokale partners. In het ingevulde voorbeeld staan mogelijke activiteiten in het onderwijs, de wijk of de gemeente. Deze kan ter inspiratie dienen voor het gezamenlijke gesprek. Het is geen checklist! In dat gesprek wordt de eigen 'top 3 aan gewenste situaties - problemen' in de matrix ingevuld in de kolommen links en rechts. Daarna kan de matrix worden gevuld met alle concrete activiteiten op de drie niveaus (basis - extra - speciaal) die nu al worden uitgevoerd en activiteiten die nog nodig of wenselijk zijn. Die activiteiten kunnen bijvoorbeeld worden uitgevoerd door jongerenwerkers, vrijwilligers van verenigingen, wijkteammedewerkers, jeugdartsen, jeugdverpleegkundigen, medewerkers uit de geïndiceerde jeugdhulp en onderwijsprofessionals.

Bij het vaststellen van de top 3 van gewenste situaties of juist belemmeringen of problemen kan ter onderbouwing gebruik gemaakt worden van bestaande monitors en registraties. Zoals de landelijke Gezondheidsmonitor Jeugd die in klas 2 en 4 van het voortgezet onderwijs wordt afgenomen. Maar ook de cijfers van de Monitor Aansluiting Onderwijs Jeugdhulp en eigen (gemeentelijke) registraties van problematieken bij jeugdigen.

De basis: een goed pedagogisch opvoedklimaat

In de Preventiematrix gaat het vooral om hoe onderwijs en gemeentelijke voorzieningen elkaar kunnen versterken. Zodat zij de gezondheid, veiligheid en kansen voor kinderen kunnen vergroten. Het startpunt daarvoor ligt natuurlijk al in de basistaken van de voorzieningen voor onderwijs, kinderopvang, kinder- en jongerenwerk en vrijetijdsvoorzieningen. Daar moeten het pedagogisch klimaat, de sociale veiligheid en een positieve benadering al aanwezig zijn. De basisvoorzieningen doen daarmee zelf al heel veel voor het welbevinden en de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen en jongeren. Dit geldt ook voor de preventieve activiteiten vanuit jeugdhulp en jeugdgezondheidszorg ten behoeve van jeugdigen en/of hun ouders. Hierop wordt in de samenwerking voortgebouwd.

Het Nji kan u als gemeente of samenwerkingsverband ondersteunen bij het inrichten van uw preventief jeugd-beleid en het versterken van de verbinding tussen onderwijs en jeugdhulp.

Meer weten? www.nji.nl